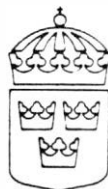

Motion till riksdagen

1989/90:N309

av Anita Johansson m.fl. (s)

Konsekvenser av viss försäkringsverksamhet

Mot.
1989/90
N309 – 312

Varje modernt samhälle förutsätter en omfattande försäkringsverksamhet. Försäkringssystem utvecklades tidigt i kooperativa former för att sprida risker till följd av sjöfart eller brand m.m. Försäkringsverksamhet förekommer i dag i statlig, kooperativ och privat form. Den icke-statliga försäkringsverksamheten kontrollerar i dag över 70 miljarder kronor (RRV) av kapitalmarknaden.

Även om det är lätt att påvisa positiva funktioner av försäkringsverksamheten är våra kunskaper om dess negativa konsekvenser mycket bristfälliga. Att sådana konsekvenser finns har under senare tid blivit alltmer uppenbart. Forskaren Leif Lenke vid kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet har i en nyligen publicerad rapport pekat på det dolda budskap som döljer sig bakom viss skadeförsäkring (Stöldförsäkring – mot brott – eller för? Kriminalitet och frihet. Verdandis förlag). Detta lyder: "istället för att vidta ytterligare skyddsåtgärder mot exempelvis brott kan du försäkra dig hos oss". Följden av detta är att rimliga skyddsåtgärder eftersätts så att exempelvis bilar läsanordningar tillåts hålla en så låg standard att de kan forceras på några sekunder. Skulle inte sådana stölder täckas av försäkring hade marknaden tvingat fram en rimligare nivå när det gäller skyddet för exempelvis bilar.

Denna aspekt på försäkringsverksamheten har hittills förbisetts. I det nyligen framlagda betänkandet ifrån försäkringsverksamhetskommittén (SOU 1987:58) ansåg man att frågan om försäkringsverksamhetens ändamålsenlighet kunde överlämnas till marknaden, där eventuella problem skulle reglera sig själva. Inom detta område är problemet emellertid att marknadskräfterna snarare förstärker än minskar de aktuella problemen. Försäkringsbolagen tenderar nämligen att konkurrera med generösare regler och lägre krav på skyddsåtgärder, vilket systematiskt motverkar ett ökat självskydd hos allmänheten och en rimligare skyddsnivå från producenternas sida.

Försäkringssystemet fungerar i dessa avseenden som en buffert mellan konsument och producent och tar udden av den kritik för dåliga skyddsanordningar som annars skulle ha drabbat producenten.

Det är också mycket svårt för ett bolag som skulle vilja ta ett vidare ansvar på detta område att ändra dessa förutsättningar och kräva en höjd skyddsnivå. Bolaget skulle omedelbart förlora kunder/försäkringstagare.

Av detta skäl finns det anledning att försöka skaffa överblick av vilka negativa konsekvenser försäkringsverksamheten kan ha i dessa avseenden samt finna former för hur dessa verkningar kan minimeras. För att bara nämna några områden där kritik mot försäkringsverksamheter har riktats, kan man peka på brandskyddet där man ansett att sådant skydd har eftersatts inom industrier till följd av ett alltför generöst förhållningssätt från försäkringsbolagens sida. Frekvensen av vattenskador från t.ex. diskmaskiner i bostäder tilläts ligga på en onödigt hög nivå eftersom försäkringsbolagen ersätter skador även om ingen skyddsanordning installerats.

En ytterligare illustration till problematiken har nyligen visats inom den internationella sjöfarten. Oljeolyckor av det slag som inträffade utanför den marockanska kusten skulle inte inträffat om inte försäkringsbolag fortsatte att försäkra fartyg som av de flesta andra klassats som undermåliga.

Ett annat område gäller det pågående arbetet med produktansvarslagstiftning, vilken syftar till att ge producenter ett vidare ansvar för produkter som släpps ut på marknaden. Den tillbakahållande effekt som förväntas av ett skadeståndsansvar försvagas drastiskt genom att producentgrupper slår sig samman och upprättar egen försäkringsverksamhet. Ansvaret sprids då ut på ett sätt som gör att de allra flesta verksamheter kan pågå som tidigare, men till något högre pris för konsumenterna.

Om man strävade efter att inte endast ekonomiskt ersätta konsumenterna eller dem som skadas av farliga produkter, utan också att öka kontrollen av produkterna så att skaderisken minskade skulle lagstiftningen kunna utformas på annat sätt än enbart genom åläggande av skadeståndsskyldighet.

Vad detta illustrerar är den motsättning som kan uppstå mellan försäkringsbolagens krav på företagsekonomisk lönsamhet och allmänhetens och samhällets krav på en allmänt sänkt risknivå.

Mot denna bakgrund anser vi att en översyn bör göras av här berörd försäkringsverksamhets ändamålsenlighet. Syftet med utredningen bör vara att skapa förutsättningar för olika myndigheter att inom sina respektive områden verka för att normer uppställs, som inte enbart fyller försäkringsbolagens krav på företagsekonomisk lönsamhet, utan också allmänhetens och samhällets krav på en allmänt sänkt risknivå inom olika områden. Försäkringsinspektionens intresse gäller i huvudsak försäkringsbolagens ekonomi och soliditet medan konsumentverket på detta område främst ägnar sig åt att tillvarata enskilda försäkringstagares intressen när det gäller villkor m.m.

Det är angeläget att verka för en systematisk kunskapsuppbyggnad när det gäller försäkringsverksamheten och dess sociala och ekonomiska konsekvenser. Försäkringsverksamheten berör olika områden av det sociala livet men den enda vetenskapliga verksamhet som berör detta område är institutionen för försäkringsrätt vid den juridiska fakulteten. En kunskapsuppbyggnad rörande försäkringsverksamhetens sociala och ekonomiska konsekvenser kan lämpligen ske i form av inrättandet av en professur i ämnet försäkringsvetenskap. En sådan professur bör placeras vid en samhällsvetenskaplig fakultet och ha kompetens inom sociologi, ekonomi och juridik.

Hemställan

Mot. 1989/90
N309

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen angetts om en översyn av icke önskvärda konsekvenser av viss försäkringsverksamhet.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen angetts om behovet av en professur i försäkringsrätt vid samhällsvetenskaplig fakultet.¹]

Stockholm den 24 januari 1990

Anita Johansson (s)

Hans Göran Franck (s)

Bo Forslund (s)

¹ 1989/90:Ub711